

Rolnummer 1825
Arrest nr. 23/2001 van 1 maart 2001

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 1675/13, §§ 3 en 4, van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters P. Martens, J. Delruelle, R. Henneuse, M. Bossuyt en E. De Groot, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 22 november 1999 in zake P. Marc tegen de B.T.W. van Ukkel I en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 1 december 1999, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1675/13, § 4, dat bepaalt dat in afwijking van § 3, de beslagrechter kwijtschelding kan verlenen voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na een faillissement waarvan de sluiting is uitgesproken met toepassing van de wet van 18 april 1851 op het faillissement, de bankbreuk en de opschorting van betaling sedert meer dan tien jaar op het moment van neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1675/4, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en roept het een discriminatie in het leven die niet verantwoord is ten aanzien van het te verwezenlijken doel, doordat het de gefailleerden bij wie de sluiting van het faillissement onder de gelding van de vorige wet sedert minder dan tien jaar werd uitgesproken het voordeel ontzegt van de kwijtschelding in het kader van een gerechtelijke aanzuivering geregeld bij de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 juli 1998 en in werking getreden op 1 januari 1999 ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

Op 29 april 1999 werd door P. Marc een verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling ingediend. Op 9 juni 1999 werd een beschikking van toelaatbaarheid gegeven waarbij F.de Patoul als schuldbemiddelaar werd aangesteld. Op 16 augustus 1999 werd, overeenkomstig artikel 1675/11, § 1, van de wet van 5 juli 1998, door de schuldbemiddelaar een proces-verbaal neergelegd wegens het niet bereiken van een overeenkomst.

In 1978 nam P. Marc het beheer van een restaurant over. Door de vestiging van concurrerende restaurants werd hij in het begin van het jaar 1996 failliet verklaard. Het faillissement werd wegens onvoldoende activa op 17 februari 1997 gesloten. Meer dan 60 pct. van het passief, d.i. 825.198 frank, wordt gevormd door een belastingschuld. Het Ministerie van Financiën heeft met toepassing van artikel 172 van de Grondwet iedere mogelijkheid van kwijtschelding verworpen.

Op dit ogenblik werkt P. Marc als zelfstandige en heeft hij een bezoldiging van ongeveer tienduizend frank per maand. Gezien het bijzonder bescheiden inkomen van P. Marc kon geen enkele minnelijke aanzuiveringsregeling worden overwogen.

Er is echter gebleken dat acht van de dertien geregistreerde schulden, schulden zijn die overblijven na een faillissement dat sinds minder dan tien jaar gesloten is, en die overeenkomen met een totaalbedrag van 1.180.692 frank. Terwijl de rechter, krachtens artikel 1675/13, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek, in principe geen kwijtschelding kan verlenen voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement, voorziet artikel 1675/13, § 4, van hetzelfde Wetboek in een uitzondering voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na een faillissement dat met toepassing van de wet van 18 april 1851 sedert ten minste tien jaar is uitgesproken op het ogenblik van neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1675/4.

Aangezien het faillissement van P. Marc sedert minder dan tien jaar is uitgesproken, kan hij die uitzondering niet genieten. Derhalve heeft de beslagrechter de voormelde prejudiciële vraag aan het Arbitragehof gesteld.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 1 december 1999 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 4 januari 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 15 januari 2000.

Memories zijn ingediend door :

- P. Marc, wonende te 1180 Brussel, Diepestraat 4, bij op 8 februari 2000 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 21 februari 2000 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 7 maart 2000 ter post aangetekende brieven.

P. Marc heeft een memorie van antwoord ingediend bij op 6 april 2000 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 31 mei 2000 en 29 november 2000 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 1 december 2000 en 1 juni 2001.

Bij beschikking van 22 november 2000 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 21 december 2000, na te hebben vastgesteld dat de rechters-verslaggevers E. Cerehe, wettig verhinderd, en H. Coremans, in ruste gesteld, werden vervangen door respectievelijk de rechters R. Henneuse en M. Bossuyt en dat de zetel werd vervolledigd met rechter J. Delruelle.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 23 november 2000 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 21 december 2000 :

- zijn verschenen :
- . Mr. F. de Patoul, advocaat bij de balie te Brussel, voor P. Marc;
- . Mr. C. Wijnants *loco* Mr. P. Peeters, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers R. Henneuse en M. Bossuyt verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. In rechte

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1.1. Na eraan te hebben herinnerd dat artikel 1675/3, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek erin voorziet dat « de aanzuiveringsregeling [...] ertoe [strekt] de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen, met name hem in staat te stellen in de mate van het mogelijke zijn schulden te betalen en tegelijkertijd te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden », moet volgens de Ministerraad een parallellisme worden gezien tussen de wet betreffende de collectieve schuldenregeling en de nieuwe faillissementswet, waarvan de ontwerpen op hetzelfde ogenblik werden besproken.

A.1.2. Het beginsel van verschoonbaarheid dat door de nieuwe faillissementswet is ingevoerd, heeft tot doel diegene die verschoonbaarheid geniet, van zijn schulden te bevrijden. Verschoonbaarheid bestond reeds onder de gelding van de vroegere wet, maar was toen enkel een formaliteit met als enig doel de gefailleerde te vrijwaren voor lijfswang, die door de wet van 27 juli 1871 verboden was. Op dit ogenblik is verschoonbaarheid een gunstmaatregel geworden die aan de gefailleerde wordt verleend om hem ertoe in staat te stellen zijn activiteiten te hervatten. Dat voorrecht is echter niet automatisch aangezien de rechtbank van koophandel op grond van artikel 81 van de wet van 8 augustus 1997 soeverein de opportuniteit ervan beoordeelt.

A.1.3. Het is om een onrechtvaardige situatie te verhelpen die het gevolg zou zijn geweest van de niet-toepassing van de kwijtschelding op de gefailleerde die onder de gelding van de vroegere wet op het faillissement failliet is verklaard, dat voorzien is in de uitzondering van paragraaf 4 van artikel 1675/13 van het Gerechtelijk Wetboek. Het criterium van de periode van tien jaar vloeit voort uit de wil van de wetgever om de schuldeisers in staat te stellen een gefailleerde gedurende die periode te vervolgen, met als doel de aanvragers van een collectieve schuldenregeling te responsabiliseren. Indien de schuldeisers binnen de termijn van tien jaar er niet in geslaagd zijn hun schuldvorderingen te innen, biedt de wetgever via de collectieve schuldenregeling de schuldenaars de mogelijkheid hun situatie opnieuw financieel gezond te maken.

Standpunt van de schuldbemiddelaar F. de Patoul

A.2.1. Het doel van het verbod bedoeld in artikel 1675/13, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek is, luidens de parlementaire voorbereiding, te vermijden dat de gefailleerde aan wie, in het kader van de nieuwe faillissementswet van 8 augustus 1997, het voordeel van verschoonbaarheid werd geweigerd bij het sluiten van het faillissement, kwijtschelding van schulden zou vragen voor het overblijvende passief, in het kader van de collectieve schuldenregeling.

A.2.2. Door de uitzondering waarin paragraaf 4 van hetzelfde artikel 1675/13 voorziet, kunnen echter de gefailleerden die geen verschoonbaarheid kunnen genieten omdat het faillissement onder de gelding van de wet van 18 april 1851 is uitgesproken, die kwijtschelding krijgen in het kader van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling. Het is dus om een situatie te verhelpen die hij als onrechtvaardig beschouwde dat de wetgever in die uitzondering heeft voorzien voor de personen die sedert meer dan tien jaar failliet zijn verklaard.

De keuze van het criterium van tien jaar wordt echter nergens in de parlementaire voorbereiding verantwoord. Hieruit vloeit een verschil in behandeling voort, die strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, tussen de gefailleerde van wie het faillissement sedert minder dan tien jaar op grond van de vroegere wetgeving is gesloten, die niet de verschoonbaarheid heeft kunnen genieten waarin de wet van 1997, die op 1 januari 1998 in werking is getreden, voorziet en die evenmin kwijtschelding van schulden kan genieten in het kader van een gerechtelijke aanzuiveringsregeling, en de gefailleerde van wie het faillissement sedert meer dan tien jaar op grond van de vroegere wetgeving is gesloten.

A.2.3. In de eerste plaats komt de verantwoording van het criterium van tien jaar, zoals aangevoerd door de Ministerraad, niet voor in de parlementaire voorbereiding. Vervolgens past zij niet in het doel van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling dat erin bestaat de schuldenaar in staat te stellen zijn financiële toestand te herstellen door te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden.

A.2.4. Er moet nog overeenstemming worden bereikt over het begrip «responsabilisering» dat door de Ministerraad wordt gehanteerd. De tekst van de wet van 8 augustus 1997 preciseert niet de voorwaarden die moeten worden vervuld om verschoonbaarheid te genieten. In artikel 81 worden immers alleen de strafrechtelijke en burgerrechtelijke fouten opgesomd die een reden van verhindering van de maatregel zijn. In de parlementaire voorbereiding is beklemtoond dat verschoonbaarheid een gunstmaatregel blijft, waaruit een reële bekommernis blijkt om de gefailleerde te responsabiliseren door hem ertoe te verbinden zijn verplichtingen na te komen.

Het is ten onrechte dat de Ministerraad ervan uitgaat dat bij ontstentenis van het criterium van tien jaar zoals bepaald door artikel 1675/13, § 4, van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling, deze geen enkel element van responsabilisering ten aanzien van de schuldenaars zou inhouden. In geval van een minnelijke regeling homologeert immers de rechter de aanzuiveringsregeling zoals die door de schuldbemiddelaar is uitgewerkt. In het kader van een dergelijke regeling die door alle schuldeisers is aanvaard, verbindt de schuldenaar zich tot de terugbetaling van zijn schulden en moet hij overigens de unanieme instemming van alle schuldeisers krijgen.

A.2.5. De faillissementswet van 8 augustus 1997 en de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling vullen elkaar dus aan : indien immers de wetgever in artikel 1675/13, § 3, van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling heeft bepaald dat geen kwijtschelding kon worden verleend voor schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement, is dat om te vermijden dat een gefailleerde aan wie het voordeel van verschoonbaarheid bedoeld in artikel 110 van de wet van 8 augustus 1997 geweigerd is, kwijtschelding van schulden zou genieten. Het doel van de uitzondering waarin paragraaf 4 van hetzelfde artikel 1675/13 voorziet, bestaat daarentegen erin het de personen die niet verschoonbaar kunnen worden verklaard aangezien hun faillissement vóór de inwerkingtreding van de nieuwe faillissementswet is gesloten, mogelijk te maken kwijtschelding van schulden, zoals bepaald door artikel 1675/13 van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling, te genieten. Wat de faillissementen betreft die minder dan tien jaar geleden zijn gesloten, kan overigens een onderscheid worden gemaakt tussen de faillissementen die onder de wet van 1851 vallen en die welke worden geregeld door de wet van 1997.

A.2.6. Ook al sluiten de grondwettelijke regels van gelijkheid en niet-discriminatie niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, dan nog moet dat verschil redelijk verantwoord zijn en in verhouding staan tot het beoogde doel.

Het differentiatiecriterium van tien jaar is op geen enkele wijze gerechtvaardigd om het doel te bereiken van responsabilisering van de aanvrager van een collectieve schuldenregeling, in zoverre die responsabilisering gewaarborgd is door de maatregelen bepaald in de modaliteiten van de aanzuiveringsregeling. Dat criterium schendt dan ook de artikelen 10 en 11 van de Grondwet aangezien men, naargelang het faillissement sinds meer of minder dan tien jaar onder de gelding van de vroegere wetgeving gesloten is, al dan niet kwijtschelding van schulden zal kunnen genieten, terwijl men in beide gevallen geen verschoonbaarheid heeft kunnen genieten.

- B -

B.1. Aan het Hof wordt de vraag gesteld of artikel 1675/13, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek, dat bepaalt dat, in afwijking van paragraaf 3, de beslagrechter kwijtschelding kan verlenen voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na een faillissement waarvan de sluiting is uitgesproken met toepassing van de wet van 18 april 1851 op het faillissement, de bankbreuk en de opschorting van betaling, meer dan tien jaar vóór de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1675/4, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, doordat het de gefailleerden bij wie de sluiting van het faillissement onder de gelding van

dezelfde wet sedert minder dan tien jaar werd uitgesproken, het voordeel ontzegt van de kwijtschelding in het kader van een gerechtelijke aanzuivering zoals geregeld bij de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling.

B.2. Artikel 1675/13, §§ 3 en 4, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« § 3. De rechter kan geen kwijtschelding verlenen voor volgende schulden :

- de onderhoudsgelden die niet vervallen zijn op de dag van de uitspraak houdende vaststelling van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling;
- de schulden die een schadevergoeding inhouden, toegestaan voor het herstel van een lichamelijke schade veroorzaakt door een misdrijf;
- de schulden van een gefailleerde die overblijven na het sluiten van het faillissement.

§ 4. In afwijking van de voorgaande paragraaf kan de rechter kwijtschelding verlenen voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na een faillissement waarvan de sluiting is uitgesproken met toepassing van de wet van 18 april 1851 op het faillissement, de bankbreuk en de opschorting van betaling sedert ten minste 10 jaar op het moment van neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1675/4. Deze kwijtschelding kan niet worden verleend aan de gefailleerde die veroordeeld werd wegens eenvoudige of bedrieglijke bankbreuk. »

B.3. De personen ten aanzien van wie het faillissement is uitgesproken na de inwerkingtreding van de faillissementswet van 8 augustus 1997 kunnen vragen de in artikel 80 van die wet bedoelde verschoonbaarheid te genieten.

De personen ten aanzien van wie het faillissement onder het stelsel van de wet van 18 april 1851 sinds meer dan tien jaar is uitgesproken, kunnen, op voorwaarde dat zij niet werden veroordeeld wegens eenvoudige of bedrieglijke bankbreuk, vragen de in artikel 1675 van het Gerechtelijk Wetboek georganiseerde kwijtschelding van schulden te genieten.

Enkel de personen ten aanzien van wie het faillissement is uitgesproken sinds minder dan tien jaar worden zowel de ene als de andere van die mogelijkheden ontzegt. De wet stelt dus een verschil in behandeling in ten nadele van die categorie van personen.

B.4.1. Volgens de parlementaire voorbereiding van de voormelde bepaling beoogde het in paragraaf 3 ingeschreven verbod te vermijden dat «wanneer de handelsrechtbank beslist heeft om aan een gefailleerde het voordeel van de verschoonbaarheid » (op grond van de artikelen 80 en volgende van de nieuwe faillissementswet van 8 augustus 1997) «en dus van een kwijtschelding van schulden, te weigeren, op deze beslissing niet meer kan worden teruggekomen in het kader van een latere procedure van collectieve schuldenregeling » (*Parl. St.*, Kamer, 1996-1997, nrs. 1073/1 en 1074/1, p. 47).

B.4.2. De uitzondering van paragraaf 4 werd als volgt verantwoord :

« Personen van wie het faillissement werd gesloten vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet op de faillissementen kunnen echter niet genieten van de nieuwe mogelijkheid verschoonbaar te worden verklaard.

Aan deze gefailleerden wordt dus de mogelijkheid ontzegd om van hun schulden te worden ontlast, zowel in toepassing van de toekomstige wet op de faillissementen, als in toepassing van § 3 van dit artikel.

Om aan deze onbillijke toestand te verhelpen, wordt in § 4 van dit artikel een uitzondering voorzien voor deze personen van wie het faillissement meer dan tien jaar geleden gesloten is, in toepassing van de oude wet, op voorwaarde dat zij het voorwerp niet hebben uitgemaakt van een veroordeling wegens eenvoudige of bedrieglijke bankbreuk. » (*Parl. St.*, *ibid.*, pp. 47-48)

B.5. Hoewel de verantwoording van de uitzondering vervat in paragraaf 4 van artikel 1675/13 duidelijk blijkt uit de parlementaire voorbereiding, maakt niets het mogelijk te verklaren waarom die uitzondering beperkt is in de tijd. De vragen die tijdens de parlementaire voorbereiding zijn gesteld over de verantwoording van die beperking zijn onbeantwoord gebleven (*Parl. St.*, Kamer, 1996-1997, nr. 1073/11, p. 17).

B.6.1. In zijn memorie doet de Ministerraad gelden dat de beperking in de tijd kan worden verantwoord in het kader van de responsabilisering van de schuldenaar met overmatige schuldenlast, ten aanzien van de door hem aangepane schulden.

B.6.2. Het Hof merkt op dat de verantwoording die de Ministerraad heeft gegeven, niet relevant is. De wetgever heeft in een reeks maatregelen voorzien die van dien aard zijn dat ze de schuldenaar «responsabiliseren ». Aldus moet laatstgenoemde voorstellen formuleren die door zijn schuldeisers kunnen worden aanvaard, aangezien de minnelijke

aanzuiveringsregeling, die een verbintenis van de schuldenaar inhoudt, door alle belanghebbende partijen moet worden goedgekeurd (artikel 1675/10, § 4, tweede lid). Wat de gerechtelijke aanzuiveringsregeling betreft, bepaalt artikel 1675/12, § 3, dat «de rechter [...] die maatregelen afhankelijk [maakt] van de vervulling door de schuldenaar van passende handelingen om de betaling van de schuld te vergemakkelijken of te waarborgen. Hij maakt ze ook afhankelijk van het zich onthouden door de schuldenaar van daden die zijn onvermogen zouden doen toenemen».

B.6.3. Hoewel die maatregelen het mogelijk maken, onder de controle van de rechter, een evenwicht tot stand te brengen tussen de belangen van de schuldenaar en die van zijn schuldeisers, maakt de bekritiseerde maatregel het niet mogelijk die doelstelling te bereiken. Vermits de persoon wiens faillissement sinds minder dan tien jaar is gesloten, slechts de kwijtschelding kan verkrijgen voor de schulden van na zijn faillissement, zal die beperking hem verhinderen een collectieve schuldenregeling te verkrijgen vermits de schuldeisers van het faillissement het recht zullen behouden om hun schuldenaar te vervolgen, wat een minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling die aan alle schuldenaars tegenstelbaar is onmogelijk maakt.

B.7. Door de aan de rechter toegekende bevoegdheid om kwijtschelding te verlenen voor de schulden van een gefailleerde die overblijven na een faillissement waarvan de sluiting is uitgesproken met toepassing van de wet van 18 april 1851, in de tijd te beperken, heeft de wetgever een maatregel genomen die in tegenspraak is met de door hem nagestreefde doelstelling en dus niet redelijk verantwoord is.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 1675/13, § 4, eerste zin, van het Gerechtelijk Wetboek schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het de gefailleerden van wie het faillissement sinds minder dan tien jaar op grond van de wet van 18 april 1851 is gesloten, het voordeel van kwijtschelding van schulden ontzegt in het kader van een gerechtelijke aanzuivering geregeld in artikel 1675 van het Gerechtelijk Wetboek.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 1 maart 2001.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior